

POLITICKÉ VEDY / POLITICAL SCIENCES

Časopis pre politológiu, najnovšie dejiny, medzinárodné vzťahy, bezpečnostné štúdiá / Journal for Political Sciences, Modern History, International Relations, security studies

URL časopisu / URL of the journal: <http://www.fpvmv.umb.sk/politickevedy>

Autor(i) / Author(s): Ušiak Jaroslav – Nečas Pavel
Článok / Article: Societálny a politický sektor v kontexte bezpečnosti štátu / Societal and Political Sector within the context of State Security
Vydavateľ / Publisher: Fakulta politických vied a medzinárodných vzťahov – UMB Banská Bystrica / Faculty of Political Sciences and International Relations – UMB Banská Bystrica

Odporúčaná forma citácie článku / Recommended form for quotation of the article:

UŠIAK, J., NEČAS, P. 2011. Societálny a politický sektor v kontexte bezpečnosti štátu. In *Politické vedy*. [online]. Roč. 14, č. 1, 2011. ISSN 1338 – 5623, s. 30 – 49. Dostupné na internete: http://www.fpvmv.umb.sk/userfiles/file/1_2011/USIAK_NECAS.pdf.

Poskytnutím svojho príspevku autor(i) súhlasil(i) so zverejnením článku na internetovej stránke časopisu Politické vedy. Vydavateľ získal súhlas autora / autorov s publikovaním a distribúciou príspevku v tlačenej i online verzii. V prípade záujmu publikovať článok alebo jeho časť v online i tlačenej podobe, kontaktujte redakčnú radu časopisu: politicke.vedy@umb.sk.

By submitting their contribution the author(s) agreed with the publication of the article on the online page of the journal. The publisher was given the author's / authors' permission to publish and distribute the contribution both in printed and online form. Regarding the interest to publish the article or its part in online or printed form, please contact the editorial board of the journal: politicke.vedy@umb.sk.

SOCIÉTALNY A POLITICKÝ SEKTOR V KONTEXTE BEZPEČNOSTI ŠTÁTU¹

Jaroslav Ušiak – Pavel Nečas*

RESUME

The main aim of the study is to analyze the partial area of the security agenda of state that is overlapping societal and political security sectors. Threats and risks in these sectors are affecting the structure of each particular society in a different way. They are depending on the political, social, religious and cultural stratification, and ultimately relating to the identity of society as a formative element of internal and foreign policies. The text is focused on reference objects of societal security sector, mainly on small and larger groups and their demands. Addressing these needs is based on the possibilities of political sectors, which determines the objectives and instruments. The significance of these sectors and shift from a traditional security studies that have focused on military-political perception will be demonstrated in Slovak Republic as a case study, where the societal and political sector reflects the acuteness of one of the current threat - extremism, particularly extreme radicalism, that influences and relates to both sectors. As is impossible to stop this movement it is necessary for state to develop tools that will be able to control and direct it, because without control and guidance it could have a serious destructive effect on the state creating majorities.

Key words: Societal Security Sector, Political Security Sector, Radicalism, Extremism, Slovak Republic, Legislative of the Slovak Republic, European Union

* Mgr. Jaroslav Ušiak, PhD. pôsobí ako odborný asistent na Katedre bezpečnostných štúdií Fakulty politických vied a medzinárodných vzťahov Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici, jaroslav.usiak@umb.sk.

Doc. Ing. Pavel Nečas, PhD. pôsobí ako prorektor pre vedu na Akadémii ozbrojených síl gen. Milana Rastislava Štefánika v Liptovskom Mikuláši, pavel.necas@aos.sk.

¹ Táto štúdia vznikla vďaka podpore v rámci OP Výskum a vývoj pre projekt: Centrum excelentnosti so zameraním na výskum otázok národnej a medzinárodnej bezpečnosti (ITMS: 26220120010), spolufinancovaný zo zdrojov Európskeho fondu regionálneho rozvoja.

Úvod

Cieľom štúdie je analýza parciálnej časti bezpečnostnej agendy štátu, ktorou je prelínanie sociálneho a politického sektora bezpečnosti. Hrozby a riziká v týchto sektoroch sa dotýkajú štruktúry každej konkrétnej spoločnosti inak. Závisia od politickej, sociálnej, náboženskej a kultúrnej stratifikácie a v konečnom dôsledku sa týkajú identity celej spoločnosti ako formotvorného prvku vnútornej a zahraničnej politiky štátu. V texte je pozornosť zameraná na referenčné objekty sociálneho sektora bezpečnosti, ktorými sú malé a väčšie skupiny a ich potreby. Riešenie týchto potrieb vychádza z možností politického sektora, ktorý určuje nástroje a ciele. Rozoznávame dva typy nástrojov: organizáciu legislatívy v štáte a doktrinálne dokumenty, ktoré sa venujú stratégiám v budúcnosti. Analýza vychádza z regiónu Európy a smeruje k slovenskému prostrediu, jeho špecifikám a riešeniam. V druhej časti štúdie je pozornosť zameraná na najvypuklejšie prejavy sociálnej a politickej nespokojnosti prejavujúcej sa v radikálnych a extrémistických hnutiach. V závere poukazujeme na dôležitosť úlohy štátu pri riešení tejto problematiky prostredníctvom legislatívy a iných nástrojov v boji proti týmto hrozbám, a to najmä preto, že v podmienkach Slovenskej republiky riešenie tejto problematiky nemá dlhú tradíciu, keďže zmienené prejavy neboli až do nedávnej minulosti také akútne ako v iných európskych štátoch.

Bezpečnosť štátu a sociálny sektor bezpečnosti

Pojem sociálna (spoločenská) bezpečnosť bol po prvýkrát použitý **B. Buzan** v knihe *People, States and Fear*. (Buzan, 1991) Teoretik **B. Buzan** argumentuje, že vzťah medzi bezpečnosťou a identitou rôznych skupín (najmä v kontexte Európy) je dôležitým prvkom stability a bezpečnosti štátu a nazýva ho sociálnou bezpečnosťou.² *Tento koncept vysvetľoval konflikty medzi štátom a rôznymi sociálnymi skupinami existujúcimi v štáte.*

² Kritika konceptu sociálneho sektora bezpečnosti je nasmerovaná najmä voči podsúvaniu nového objektu skúmania spoločnosti (societies) namiesto štátu do nových bezpečnostných štúdií, kde kritici považujú identitu spoločnosti za rovnaký referenčný objekt, za aký klasické bezpečnostné štúdie považovali štát. Vo svojej podstate je to platná kritika, ale nie ako kritika konceptu, ale len ako vysvetľujúci prvok, akým spôsobom bol pojem aplikovaný do výskumu bezpečnostných štúdií. (Bližšie pozri: Bilgin, 2003, s. 203 – 222)

Medzinárodné vzťahy³ a na ich pozadí bezpečnostné štúdie rozpracovali počas svojej minulej⁴ existencie koncept štátnej bezpečnosti, kde hlavnú úlohu zohrával štát ako aktér vojensko-politickej bezpečnosti. Štát ako inštitucionalizovaná jednotka bol hlavným objektom bezpečnosti, pričom sociálna bezpečnosť a jej aktér - spoločnosť, resp. identita spoločnosti, boli odsúvané na okraj záujmu bezpečnostných štúdií napriek tomu, že „hranice štátu a spoločnosti, tvorenej národom, národnostnými, etnickými a kultúrnymi skupinami, sa prekrývajú len veľmi vzácne. To je jeden z dôvodov, prečo sa je potrebné so sociálnou bezpečnosťou vážne zaoberať“. (Buzan, Waever, Wilde, 2005, s. 139) Štát sa vo väčšine prípadov vyznačuje pevne vymedzeným teritóriom a formálnym členstvom, zatiaľ čo pri spoločnosti ako takej nemôžeme hovoriť ani o jednom z týchto kritérií platiacich pre štát. Vo vnútri spoločnosti tvorenej skupinami (ale aj jednotlivcami, rodinami a i.) platia iné pravidlá príslušnosti a spolupatričnosti, čo v niektorých prípadoch znamená, že zvyšovanie bezpečnosti štátu neimplikuje zvyšovanie bezpečnosti národa (ktorý je zhmotňovaný v spoločnosti), skôr naopak, v mnohých prípadoch znamená znižovanie bezpečnosti spoločnosti. Spoločnosť ako aktér sociálnej bezpečnosti predstavuje predmet výskumu cez identitu spoločnosti „ako sebapoňatie komunit a jednotlivcov, ktorí sa chápu ako členovia daných spoločenstiev“. (Buzan, Waever, Wilde, 2005, s. 139) Za najpodstatnejší problém považuje Kodanská škola a jej predstavitelia práve rozdiely vznikajúce pri oboch – štátnej i sociálnej bezpečnosti, keď štát reprezentuje národ, ktorý mu dal prostredníctvom volieb právo rozhodovať za neho. Na druhej strane to, že si národ zvolí svojich reprezentantov, neznamená uspokojenie všetkých záujmov, ktoré sa v spoločnosti vyskytujú. Práve záujmy a hrozby, ktoré pociťujú jednotlivé skupiny vo vnútri spoločnosti, nemusia byť prostredníctvom reprezentantov národa odprezentované. Preto dochádza k dynamizácii tejto agendy takým spôsobom, že je potrebné do riešenia zainteresovať ďalší sektor, v tomto prípade politický sektor bezpečnosti.

³ B. Buzan vychádza z koncepcie neorealizmu, kde na rozdiel od iných smerov v medzinárodných vzťahoch, a najmä na rozdiel od klasického realizmu, nechápe svetovú politiku len ako výslednicu pôsobenia zahraničných politik štátov, ale ako výslednicu mnohých faktorov, ktoré pôsobia na medzinárodné vzťahy. Sociálny konštruktivizmus pridáva k týmto faktorom sociálnu identitu malých a väčších skupín.

⁴ Rozumej do konca studenej vojny.

Hrozby proti identite spoločnosti

Za hlavný záujem klasickej bezpečnosti štátu sa považuje udržanie suverenity, resp. pozornosť sa koncentruje na boj proti hrozbám smerujúcim voči suverenite, pretože, ak štát stratí svoju suverenitu, neprežije ako štát. Societálna bezpečnosť sa zaoberá hrozbami proti identite spoločnosti, lebo ak spoločnosť stratí svoju identitu, neprežije ako spoločnosť. *Pod identitou spoločnosti chápe societálna sektorová bezpečnosť identitu osôb, skupiny, etnických skupín a národov, ktoré spoločne tvoria spoločnosť na určitom vymedzenom území.* „Kľúčom k spoločnosti je súbor ideí a zvyklostí, ktoré identifikujú jednotlivcov ako členov spoločenskej skupiny. Spoločnosť je teda súbor identít, je to vlastná predstava spoločnosti s jednotlivcami sebaidentifikovanými ako členovia spoločnosti“. (Waeaver, 1993, s. 24)

V rámci societálnej bezpečnosti **B. Buzan, O. Waeaver, a J. de Wilde** vo svojej práci *Security: A New framework for analysis*⁵ identifikovali rôzne kategórie hrozieb, ktoré môžu ohrozovať identitu spoločnosti. Rozdelili ich na tri (resp. štyri) rôzne druhy hrozieb pre identitu, ktorými sú vertikálne súperenie, horizontálne súperenie, migrácia a (úbytok obyvateľstva).

- *Vertikálne súperenie:* identita je vždy rozmiestnená medzi niekoľko komunit v spoločnosti. Otázkou pri vertikálnom súperení je, na ktorú z nich položíme dôraz. Podstatou zostáva, že ak sa ľudia, ktorí žijú na určitom území, prestanú vnímať ako *komunita A* a zmenia sa na *komunitu B*, môže to byť dôsledkom určitého integračného procesu (ako príklad môže slúžiť Juhoslávia a Európska únia) alebo vplyvom separatistického, regionalistického procesu (príkladom môže byť Kurdistan alebo Katalánsko). Integračný proces je príkladom centripetálneho (dostredivého) procesu, druhý vplyv – separatistický – regionalistický proces je príkladom centrifugálneho (odstredivého) procesu.
- *Horizontálne súperenie:* prebieha vtedy, keď na určitom území žije *spoločenstvo A a B*, pričom silnejšie *spoločenstvo B* má veľký, najmä kultúrny a jazykový, vplyv na *spoločenstvo A*. Výsledkom ich súperenia môže byť zmena spôsobu života u *spoločenstva A* (príkladom je stále prebiehajúce súperenie Quebecu a ostatnej anglofóbnej Kanady, kde rodení frankofónni Kanadania počas celej svojej histórie pociťujú hrozbu zo strany väčšej anglickej časti Kanadánov).

⁵ V práci používame tak originálnu verziu práce B. Buzana a kol. *Security: A New framework for analysis* z roku 1998 ako aj jej český preklad *Bezpečnosť nový rámec pre analýzu* z roku 2005.

- *Migrácia*: nastáva vtedy, keď sa v *spoločnosti A* prostredníctvom silnejšieho vplyvu prichádzajúcich nových *osôb skupiny B*, mení homogenita. *Spoločnosť A* už nikdy nebude takou ako bola predtým, štruktúra obyvateľstva bude úplne iná (napr. migrácia Rusov do Estónska).
- *Úbytok obyvateľstva*: za posledný príklad zmeny identity obyvateľstva považujeme úbytok obyvateľstva zapríčinený napr. vojnou, genocídou, hladomorom, v dôsledku prírodnej katastrofy a pod. Najväčšia hrozba vzniká najmä tým spôsobom, že komunita, spoločnosť, stratí nositeľov identity tým, že sa ich počet zmenší, resp. pôvodná komunita vo svojej podstate zmizne. (Buzan, Waever, Wilde, 1998, s. 121-123)

Jednotlivé typy hrozieb pre identitu sa v reálnom prostredí vyskytujú v čistej podobe zriedkavo, väčšinou dochádza k ich zmiešaniu a prelínaniu, kedy jedna hrozba generuje druhú. Tak migrácia ako i úbytok obyvateľstva môžu byť vyvolané rôznymi činiteľmi. Migrácia v dôsledku sťahovania za lepšími životnými podmienkami znamená niečo iné, ako migrácia v dôsledku vojny, tiež úbytok obyvateľstva v dôsledku prirodzenej mortality, resp. nízkej natality sa odlišuje od úbytku obyvateľstva napr. v dôsledku genocídy. Práve preto pri všetkých prípadoch identifikácie hrozby voči určitej spoločnosti využívajú elity jednotlivých skupín tie dôvody, ktoré im vyhovujú, dokonca ich sekuritizujú, aby dosiahli svoje ciele. Určovanie hrozby je teda intersubjektívnym názorovým vymedzením tej elity, ktorá dokázala presvedčiť o jej naliehavosti. Efektívnym partnerom pri vymedzení a hodnotení hrozby sú médiá ako funkcionálny aktér. Zjednodušene povedané, práve ten subjekt, ktorý má možnosť ich istým spôsobom ovplyvňovať, môže značným spôsobom ovplyvňovať aj vývoj situácie. (Buzan, Waever, Wilde, 1998, s. 167-171)

Sekuritizácia a desekuritizácia societálneho a politického sektora bezpečnosti

V rámci societálneho sektora za svoj okruh záujmu považujeme akékoľvek väčšie či menšie skupiny v spoločnosti, ktoré sú sekuritizujúcimi aktérmi posúvané do pozície referenčného objektu⁶. Najdôležitejšou podmienkou je, aby členovia skupiny preukazovali lojalnosť voči skupine, a to voči elite tejto skupiny alebo aj bez určenia elity, t.j. samoidentifikáciou sa so skupinou,

⁶ Referenčné objekty sú entity, ktoré sú existenčne ohrozené a môžu si legitímne nárokovať právo na prežitie.

pretože na základe toho sa buduje ich identita; lojálnosť voči skupine = spoločenská identita. Medzi možné referenčné objekty patrí: rodina, klany, dedina, región, etnické skupiny, národy, civilizácie, náboženské skupiny a rasy. Ako prvok kooperácie, resp. súperenia nastupuje klasická delba medzi „my“ a „oni“, kde spoločenskú identitu jednej skupiny, ktorej sme členmi, považujeme za „my“ a spoločenskú identitu ostatných skupín považujeme za „oni“. Societálna bezpečnosť je teda zameraná na obhájitelnosť identity navonok, ale aj dovnútra. Spojenie prebieha na základe jazyka, kultúry, organizácie, zvykov, spolčovania, vyznania a národnej identity. Z gréckej histórie poznáme najmä identifikáciu v rámci mestských štátov. Neskôr dochádzalo k identifikácii na základe lojálnosti voči kráľovi (panovníkovi), počas komunizmu sa štát snažil vytvoriť identitu na základe príslušnosti k určitej ideológii. Mnohé identifikácie skupín vo vnútri štátu využívajú spomínané elity skupín na to, aby dosiahli podiel na moci prostredníctvom sekuritizácie⁷ určitého problému, ktorý hrozí skupine A od skupiny B tým, že uskutočňujú určité kroky proti skupine B. Za najdôležitejší pojem považuje O. Waever národnú identitu, ktorá nie je totožná so štátnou identitou, kedy vo vnútri určitého štátu môže žiť niekoľko národov spoločne. Práve národná identita má od skončenia I. svetovej vojny až dodnes predominantné postavenie (posilňuje sa aj v rámci EÚ, v zmysle hesla EÚ „jednotní v rozmanitosti“), v medzinárodnom prostredí však vždy existovali silné národné myšlienky realizované národnooslobodzovacím bojom a vznikom národných štátov.

Väčšina problematiky reflektovaná v societálnom sektore súvisí aj s politickým sektorom, čo vyvoláva otázku, či je potrebné definovať referenčné objekty aj v tomto sektore. Keďže societálny a politický sektor sa prelínajú, referenčné objekty societálneho sektora môžeme považovať za relevantné aj v politickom sektore. Politický sektor však má navyše vlastné referenčné objekty, medzi ktoré môžeme zaradiť najmä štát, štátnu ideu, suverenitu, nedotknuteľnosť hraníc a územia. Tieto referenčné objekty sú zraniteľné aj prostredníctvom konania, činností a aktivít vychádzajúcich zo spoločného identifikovania vyššie spomenutých referenčných objektov societálneho sektora, preto aj sekuritizácia a desekuritizácia referenčných objektov v oboch sektoroch

⁷ Sekuritizácia prebieha prostredníctvom rečového aktu, kedy je určitý problém vnímaný ako existenčná hrozba. K riešeniu dochádza prostredníctvom finančného, bezpečnostného, legislatívneho obmedzenia práva občanov alebo prostredníctvom iného opatrenia. Tým, že je hrozba prezentovaná ako naliehavá, prídje zo strany obyvateľov k akceptácii opatrení, ktoré by spoločnosť inak neprijala. (Bližšie pozri: Lasicová, 2006b, s. 27)

má podobné črty.

Societálny a politický sektor bezpečnosti v európskom a slovenskom prostredí

Pre ilustráciu teoretickej implikácie societálnej a politickej bezpečnosti použijeme príklad pre nás najbližší – región Európy. V Európe sa societálna bezpečnosť týka referenčných objektov, ktoré vystupujú v agende ako národné štáty, etnické skupiny a Európa ako celok. Societálny a politický sektor v Európe „funguje na princípe regionalizačnej dynamiky. Na základe problémov s menšinami, národmi a európskou integráciou vznikla komplexná konštelácia mnohovrstevných identít. Dalo by sa dokonca prehlásiť, že osud európskej integrácie a tiež i bezpečnosti je do značnej miery determinovaný práve osudom tejto konštelácie.“ (Buzan, Waever, Wilde, 2005, s. 154) *Na príklade Európy vidíme stret vertikálneho súperenia, horizontálneho súperenia a migrácie.*

Z hľadiska EÚ (podľa členských štátov EÚ) je objektom sekuritizácie počet a štruktúra migrantov, ktorí smerujú do EÚ. Prostredníctvom svojich kompetencií posúva EÚ tento problém na hranicu bezpečnostného ohrozenia pre spoločenstvo a núti prijať všetky členské krajiny také opatrenia, aby sa v čo najväčšej miere uplatnila kontrola migrácie. Ako príklad vertikálneho súperenia, v ktorom dochádza k prelínaniu s politickým sektorom bezpečnosti môžeme uviesť separatistické snahy Severného Írska vo Veľkej Británii. IRA vystupuje ako societálna skupina, konanie ktorej má významné politické dôsledky – odtrhnutie od Veľkej Británie. Jedným z dôvodov jej snáh je získanie politickej moci nad územím Severného Írska elitami z IRA. Deklarovanou hrozbou, na základe ktorej IRA mobilizuje svojich stúpenčov, je skutočnosť, že spojenie s Veľkou Britániou znamená stratu vlastnej identity. V rámci Európy existuje mnoho podobných príkladov separatistického súperenia menšín vo vnútri štátu voči celku (Turci na Cypre, Baskicko v Španielsku, Kosovo v Srbsku, ktoré už existuje ako samostatný štát...), kde sa minority snažia získať štatút samostatnosti. Jednotlivé štáty nemajú doposiaľ jasnú koncepciu, ako sa s touto vzniknutou situáciou vysporiadať. Príkladom horizontálneho súperenia môže byť stále prebiehajúci vplyv amerikanizácie (westernizácie) do celej Európy, kedy sú všetci obyvatelia európskeho kontinentu a v konečnom dôsledku celej planéty vystavení v rámci globalizačných procesov silnejšej spoločnosti so silným – najmä kultúrnym a jazykovým vplyvom. Amerikanizácia, či westernizácia je zvlášť nebezpečný druh horizontálneho súperenia, pretože je

sprevádzaná vidinou lepšieho života, lepších životných podmienok, podporovaná konzumnými trendmi súčasnej spoločnosti a sférou biznisu.

Trend hľadania identít a formovania societálnych rizík sa dotkol aj stredoeurópskeho priestoru, konkrétne Slovenskej republiky. Chceme poukázať na to, že už v minulosti sa i v podmienkach Slovenskej republiky zaoberali výskumné inštitúcie podobnými otázkami. Výskumný ústav kultúry ešte v roku 1988 uvádzal nasledovné riziká a ohrozenia slovenskej a slovanskej identity: zánik nárečí a typických slov; zánik kultúrnych obyčajov regiónov Slovenska, príklon k tzv. slovenskému folklóru, čo je nekvalitný hybrid; homogenizácia kultúry (amerikanizmus, západný štýl); prenikanie angličtiny do slovenčiny; integrácia rôznych kultúrnych skupín do jedného celku; strata slovenského „image“ v umení. (Slováci a Slovania. Kolektívny výskum identity na Slovensku v rámci ČSFR. 1998)

Za možné referenčné objekty v podmienkach Slovenskej republiky považujeme v politickom sektore najmä štát, štátnu ideu a suverenitu Slovenskej republiky. V nižších štruktúrach prechádzajú politické referenčné objekty do societálnych referenčných objektov, kde rozoznávame rôzne etnické skupiny, národnostné menšiny, kultúrne inak orientované skupiny (sem zaraďujeme napr. sexuálnu orientáciu, rôzne hnutia, akulturované náboženstvá ako napr. budhizmus a iné), nerovnaké zaobchádzanie s osobami z hľadiska genderovej problematiky, nízkoprijemové skupiny a s tým spojený nárast chudoby a nezamestnanosť spôsobujúca disproporcie medzi regiónmi, ale aj šport (športoví fanúšikovia) a predovšetkým nimi konané športové podujatia⁸. Všetky referenčné objekty v tomto sektore sa určitým spôsobom môžu dožadovať zaistenia bezpečnosti, pokiaľ ich aktéri majú pocit, že sú v ohrození, čo môže spôsobovať societálne riziká a hrozby pre spoločnosť.

V podmienkach Slovenskej republiky môžeme vzhľadom na definované referenčné objekty vymedziť niektoré majoritné societálne riziká a hrozby. Hlavnou úlohou štátu v podmienkach societálneho a politického sektora je zabezpečenie verejného poriadku a bezpečnosti osôb. V tejto oblasti nachádzame nasledujúce riziká, ktoré so sebou prinášajú rôzne kultúrne, spoločenské, politické a podobné podujatia na celoslovenskej úrovni, resp. medzinárodnej úrovni: pretrvávajúca nedôvera obyvateľstva v štát a jeho

⁸ Šport sa doteraz chápal ako prejav zdravej súťaživosti, teraz je vnímaný skôr ako prejav rivality s prvkami agresie, ktorá má dopad aj na bezpečnosť, pretože spôsobuje konflikty medzi mestami, športovými klubmi a najmä ich fanúšikmi.

orgány v súvislosti s riešením rôznych problémov v spoločnosti; zhoršovanie životnej úrovne, predovšetkým sociálnych a ekonomických podmienok v rámci jednotlivých regiónov Slovenska, ktoré najmä u sociálne slabších vrstiev spoločnosti môže eskalovať do spoločenského napätia a nepokojev; v súvislosti so Slovenskou republikou sa čoraz častejšie hovorí o násilí a výtržníctve na športových podujatiach zo strany fanúšikov a zúčastnených zahraničných fanúšikov, teda eskalovanie týchto problémov dosahuje až medzinárodnú úroveň. (Analýza tendencií vývoja vnútornej bezpečnosti..., 2008) Samozrejme v podmienkach Slovenskej republiky prevládajú hrozby i z nelegálnej migrácie, ktoré narúšajú stabilitu spoločnosti.⁹

Spôsoby riešenia problémov v slovenskom bezpečnostnom prostredí

Legislatívu týkajúcu sa sociálneho a politického sektora môžeme rozdeliť do dvoch skupín. Prvú skupinu tvoria doktrínálne dokumenty, má teda aj zahranično-politický rozmer. Do druhej skupiny zaraďujeme normy a zákony, t.j. legislatívnu úpravu práv a povinností občanov SR v sociálnom a politickom sektore. Základným dokumentom prvej skupiny je Bezpečnostná stratégia Slovenskej republiky (ďalej len „Bezpečnostná stratégia SR“), ktorá je základným, koncepčným bezpečnostno-politickým dokumentom štátu. Bezpečnostná stratégia SR vychádza z komplexného poňatia bezpečnosti, vo svojej podstate vychádza z definovaných hodnôt, ktoré chce štát ochrániť identifikáciou životných, dôležitých a periférnych záujmov štátu. Po dôkladnej analýze bezpečnostného prostredia poskytuje sumár ohrození a miery rizika týchto ohrození resp. hrozieb. (Danics, 2007) Z hľadiska sociálneho a politického sektora identifikuje problémy a hrozby, ktoré sú rozpísané v nasledujúcom texte.

Pred vstupom SR do EÚ a pred vstupom do Schengenského priestoru bola SR využívaná predovšetkým ako tranzitná krajina, avšak súčasný vývoj a ekonomická prosperita Slovenska predznamenáva možnosť nelegálnej migrácie, ktorá môže nastať. Bezpečnostná stratégia SR hovorí, že Európa prostredníctvom členských štátov „čelí hrozbe nelegálnej a nekontrolovateľnej

⁹ Štatistické údaje vykazujú nasledovné počty, len v roku 2007 žiadali oficiálne na Slovensku o azyl obyvatelia zo 45 krajín, Pakistan (650), India (619), Ruská federácia (307), Moldavsko (208), Gruzínsko (134), Irak (131), Bangladéš (108), a.i. (Analýza tendencií vývoja vnútornej bezpečnosti..., 2008, s. 13), pričom počet nelegálnych migrantov môže byť podobný.

migrácie prameniacej najmä zo zlých sociálno-ekonomických podmienok a nárastu obyvateľstva jej susediacich regiónov.“ (Bezpečnostná stratégia SR, 2005, ods. 24) Následne nedostatočná integračná schopnosť EÚ poskytuje podmienky pre rast intolerancie medzi domácim obyvateľstvom a migrantmi, ktorí sem prichádzajú nielen nelegálne, ale aj tými, čo prichádzajú legálne, pretože vzhľadom na vyššie menované skutočnosti sa SR stáva aj cieľovou krajinou. „Nelegálna migrácia sa zároveň často spája s rôznymi formami organizovaného zločinu.“ (Bezpečnostná stratégia SR, 2005, ods. 24) Migrácia je dôležitým činiteľom rastu demografického vývoja, najmä ak pripustíme tendenciu vymierania slovenského obyvateľstva, ktoré v posledných rokoch nastáva. Práve „nevyvážený demografický vývoj negatívne vplyva na sociálny systém, ktorý môže stratiť funkčnosť a ohroziť sociálnu stabilitu v štáte.“ Okrem iného môže nelegálna migrácia spôsobiť ľahšie šírenie chorôb a pandémieí. (Bezpečnostná stratégia SR, 2005, ods. 32)

Súčasný trend globalizácie, integrácie a tiež migrácie za prácou predstavuje nielen pre Slovenskú republiku a jej obyvateľov potenciálnu hrozbu, ktorá vychádza predovšetkým z toho, že domáce obyvateľstvo vníma tieto tendencie ako ohrozenie kultúry, identity a vlastnej životnej úrovne. „S týmto úzko súvisí nárast radikálneho nacionalizmu a neznášanlivosti, podporovaný často politickým populizmom. Na šírenie extrémistického nacionálneho, politického a náboženského fanatizmu radikálne hnutia využívajú politickú organizáciu a najnovšie technológie.“ (Bezpečnostná stratégia SR, 2005, ods. 29)

Po dôkladnej analýze zdrojov, ktoré má štát k dispozícii (záväzky štátu, spojenectvá, vlastné prostriedky, zdroje), poskytuje možnosti riešenia problémov, prostredníctvom ktorých sa potenciálne ohrozenia/hrozby môžu eliminovať a určuje nástroje, ktoré je možné na ich elimináciu použiť. Samotná Bezpečnostná stratégia SR poskytuje ostatnej súvisiacej legislatíve štátu – zákonom, doktrínam, operáciám, koncepčný rámec, ktorý má byť realizovaný v ostatných oblastiach politiky: zahraničnej, vnútornej, hospodárskej, sociálnej, informačnej. (Danics, 2007) Slovenská republika vo svojej Bezpečnostnej stratégii SR navrhuje nasledovné riešenia ako čeliť jednotlivým problémom a hrozbám:

V odstavci 50 Stratégie sa hovorí o tom, že „SR prijme opatrenia na znižovanie nelegálnej a nekontrolovateľnej migrácie a odstránenie prevládzačstva.“ (Bezpečnostná stratégia SR, 2005, ods. 50) Tieto opatrenia chce dosiahnuť predovšetkým zosúladením svojej azylovej politiky s politikami

európskeho spoločenstva. Jedným z krokov je aj vstup Slovenskej republiky do Schengenského priestoru v roku 2008, z ktorého vyplýva povinnosť Slovenska ochraňovať hranice a územie Schengenského priestoru. (Bezpečnostná stratégia SR, 2005, ods. 50) Slovenská republika sa stala plnohodnotným hráčom a súčasťou medzinárodných štruktúr, je teda povinná pripravovať a realizovať opatrenia na to, aby zamedzila rastu nekontrolovateľnej migrácie a s ňou spojených potenciálnych rizík z hrozby epidémií, šírenia chorôb a nákaz. Toto dosiahne predovšetkým prevenciou, najmä pomocou rozvojovým krajinám, predovšetkým tým, ktorých zdravotnícky systém neumožňuje zabránenie šírenia chorôb. (Bezpečnostná stratégia SR, 2005, ods. 58)

Na riešenie problémov sociálneho a politického sektora, t.j. na riešenie „problémov zlyhávajúcich štátov, regionálnych a vnútroštátnych konfliktov, problémov obchodovania so zbraňami, ľuďmi, pri tvorbe a distribuovaní humanitárnej a rozvojovej pomoci a v ďalších oblastiach“, (Bezpečnostná stratégia SR, 2005, ods. 53) by mala Slovenská republika využívať okrem svojich nástrojov aj spoluprácu s neštátnymi aktérmi, akými sú najmä mimovládne organizácie, tretí sektor a i. Slovenská republika sa v Bezpečnostnej stratégii SR zaviazala, že sa „bude podieľať na eliminácii vplyvu polovojenských štruktúr, ktorých cieľom je oslabiť alebo odstrániť legitímnu a legálnu vládu“, (Bezpečnostná stratégia SR, 2005, ods. 53) ktorá je hrozbou v politickom sektore. S tým bezprostredne súvisí boj proti extrémizmu, pretože zvyšujúce sa napätie vo vnútri štátu, môže mať negatívne dopady na vnútornú stabilitu štátu. Slovenská republika sa zaviazala, že „bude odhaľovať a postihovať akékoľvek prejavy radikálneho nacionalizmu, neznášanlivosti, politického a náboženského extrémizmu“ (Bezpečnostná stratégia SR, 2005, ods. 55) Na dosiahnutie týchto skutočností chce prijímať také opatrenia, ktoré tieto prejavy obmedzia. Sú to najmä kvalifikované opatrenia v oblasti kultúry, vzdelávania, sociálnej oblasti, ktoré povedú „k tolerantnému spolunažívaniu národov, etnických a náboženských skupín v spoločnosti a vo svete.“ (Bezpečnostná stratégia SR, 2005, ods. 55)

Nakoniec v 59 odstavci Bezpečnostnej stratégie SR sa uvádza, že „SR bude prijímať opatrenia na zníženie negatívneho demografického vývoja. Súčasťou úsilia o zabezpečenie vyváženého demografického rozvoja bude snaha o uľahčenie sociálno-ekonomickej situácie mladých rodín, skvalitňovanie starostlivosti o zdravie občanov a podpora zdravého spôsobu života.“ (Bezpečnostná stratégia SR, 2005, ods. 59)

V druhej skupine, ktorá sa netýka doktrín ale priamej legislatívy, bolo prijatých množstvo zákonov a noriem¹⁰. Z hľadiska nášho okruhu záujmu považujeme za najvýznamnejšie nasledovné:

Ústava Slovenskej republiky, ktorá zakotvuje predovšetkým rovnosť všetkých ľudí pred zákonom a rovnosť ľudí v právach a povinnostiach, teda poskytuje kľúčový rámec práv a povinností občanov Slovenskej republiky, ktoré sú občania oprávnení uplatňovať a povinní plniť a hlavne vytvára rámec pre ďalšiu legislatívu prijímanú v krajine.

365/2004 Z.z. – Zákon o rovnakom zaobchádzaní v niektorých oblastiach a o ochrane pred diskrimináciou (antidiskriminačný zákon) z roku 2004. Má 23 článkov. Jedno zo základných ustanovení zákona hovorí: „Dodržiavanie zásady rovnakého zaobchádzania spočíva v zákaze diskriminácie z dôvodu pohlavia, náboženského vyznania alebo viery, rasy, príslušnosti k národnosti alebo etnickej skupine, zdravotného postihnutia, veku, sexuálnej orientácie, manželského stavu a rodinného stavu, farby pleti, jazyka, politického alebo iného zmýšľania, národného alebo sociálneho pôvodu, majetku, rodu alebo iného postavenia.“ (365/2004 Z.z. – Zákon o rovnakom zaobchádzaní, 2004) Zákon definuje aj právnu ochranu a konanie vo veciach súvisiacich s porušením zásady rovnakého zaobchádzania vo všetkých oblastiach (vo vzdelaní, profesiách, zdravotnej starostlivosti, poskytovaní tovarov a služieb, pracovno-právnych a právnych vzťahoch).

Dôležité sú aj ďalšie dva zákony: 184/1999 Z.z. – Zákon o používaní jazykov národnostných menšín; 191/1994 Z.z. – Zákon o označovaní obcí v jazyku národnostných menšín. SR je i signatárom týchto dohôd na ochranu národnostných menšín: Rámcový dohovor na ochranu národnostných menšín; Európska charta regionálnych alebo menšinových jazykov; Medzinárodný dohovor o odstránení všetkých foriem rasovej diskriminácie.

Do sociálneho sektora bezpečnosti môžeme zaradiť i Konceptiu ochrany pamiatkového fondu a kultúrneho dedičstva v krízových situáciách. Konceptia v časti 3.5 – iné súčasť kultúrneho dedičstva navrhuje upraviť ochranu špecifických kultúrnych hodnôt nehmotného charakteru, pod ktoré zaraďujeme regionálne a lokálne jazyky, nárečia, spisovnosť, folklór a všetky znaky, ktoré vykazujú kultúrnu inakosť obyvateľstva. (Lasicová, Ušiak, Dobrík, 2008, s. 128-132)

¹⁰ Ďalšie zákony sú rozobraté aj druhej časti tejto štúdie.

Aké sú možnosti štátu v boji proti extrémizmu?

Opodstatnenosť sektorov a odklon bezpečnostných štúdií od klasického vojensko-politického vnímania by sme chceli demonštrovať v prípadovej štúdii v podmienkach Slovenskej republiky, kde societálny a politický sektor reflektuje akútnosť jednej zo súčasných hrozieb – extrémizmu, resp. krajného radikalizmu, týkajúcej sa oboch sektorov. Neriešenie problémov v societálnom sektore prechádza do problémov v politickom sektore, pričom štát zostáva hlavným bezpečnostným aktérom, ktorý musí dané problémy, hrozby a riziká riešiť, či už prostredníctvom svojich mocenských nástrojov (polície, armády, informačnej služby a i.) alebo prostredníctvom legislatívnych opatrení, noriem a zákonov.

Prioritou, ktorou by sme sa chceli zaoberať v slovenskom priestore, sú predovšetkým hrozby, ktoré sa dotýkajú identity. V predchádzajúcom texte boli definované tri druhy týchto hrozieb, horizontálne súperenie, vertikálne súperenie a migrácia, ktoré často svojim charakterom prenikajú až do politického sektora. Pre Slovenskú republiku je typické práve horizontálne súperenie, ktoré prebieha vtedy, keď na určitom území žije majoritné spoločenstvo, ale prostredníctvom menšinových spoločenstiev dochádza k súpereniu, ktoré vyvoláva napätie a destabilizuje spoločnosť. V tomto kontexte dochádzame k identifikácii najmä dvoch základných menšinových spoločenstiev, ktoré v rámci Slovenskej republiky vyvolávajú popísané problémy, pričom pôvod majú v societálnom sektore a prejavy a ciele si identifikujú aj prostredníctvom politických strán. Ide o rómsku a maďarskú menšinu, ktoré patria medzi dve najpočetnejšie menšiny na Slovensku. Prostredníctvom horizontálneho súperenia týchto spoločenstiev a ich rôznych identít v rámci jedného štátu, dochádza k špecifickému druhu hrozby nazývaného krajný radikalizmus resp. až extrémizmus. Neriešenie tejto problematiky prostredníctvom štátu ako hlavného bezpečnostného aktéra v týchto sektoroch bezpečnosti môže viesť k destabilizácii spoločnosti a k narušeniu vnútroštátneho politického systému vo vnútri štátu, ale aj k zmenám zahraničnej politiky štátu, ktoré sú z hľadiska postavenia štátu príčinou niektorých širších ako len vnútroštátnych problémov.¹¹

Smerovanie boja proti extrémizmu na Slovensku by sme mohli identifikovať prostredníctvom už existujúcich platných koncepcií, jednou z nich je Vládou SR schválený Návrh koncepcie boja proti extrémizmu z roku 2006,

¹¹ Príkladom takéhoto problému je aj jazykový zákon a stanovisko Európskej únie.

v ktorom sa po prvýkrát Slovenská republika začala zaoberať zvyšujúcimi sa endogénnymi javmi v spoločnosti spätými s extrémizmom. Tento návrh sa v komplexnej miere nenaplnil, preto by sme chceli uviesť základné kroky, ktorými by sa mal uberať budúci vývoj nadväzujúci aj na spomínaný návrh koncepcie boja proti extrémizmu. Ako príklad by mohol slúžiť v Českej republike prijatý dokument *Strategie boje proti extremismu* z roku 2009, ktorý si nekladie za cieľ „úplne vymazať extrémizmus z politickej mapy sveta“, ale, ako sám dokument deklaruje, prezentovať návod ako vytvoriť mantinely pre extrémizmus v rámci demokratickej spoločnosti, ktorý by ho priviedol na takú nízku úroveň, aby „prestal predstavovať bezpečnostné riziko“. (Tejchmanová, Pětioký, Beneš, 2009, s. 22) Vzhľadom na uvedené dokumenty a platnú legislatívu by sme si dovolili upozorniť na oblasti, ktorým by sa mal boj proti extrémizmu uberať:

- komunikácia;
- vzdelávanie;
- monitoring situácie;
- odstraňovanie príčin;
- nulová tolerancia;
- špecializácia štátnych zložiek;
- spolupráca nielen s mimovládny sektorom;
- koordinácia so zahraničím.

Komunikácia predstavuje jednu z najdôležitejších koncepčných zbraní v boji proti extrémizmu, pretože propagácia prebieha predovšetkým zo strany extrémistických skupín, ktoré prostredníctvom svojich predstáv o riešení problémov, predovšetkým krajne pravicových, rázných a extrémnych opatrení, ktoré dokážu vyriešiť daný problém rýchlo a efektívne a sú schopní presvedčiť menej znalých spoluobčanov o tom, že práve ich riešenie je najlepšie. Úlohou štátnych orgánov v spolupráci s mimovládny sektorom je presvedčiť, že rýchle, radikálne riešenia neriešia problém komplexne a spravodlivo v rámci demokratických mantinelov. Propagácia prostredníctvom internetu bezpochyby patrí k najpoužívanejším prostriedkom komunikácie medzi extrémistickými skupinami. Sledovanie, monitoring a vyvracanie propagovaných myšlienok podobným komunikačným kanálom je vhodným prostriedkom boja proti tomuto trendu. Komunikačná stratégia, vysvetľovanie dezinformácií, obhajovanie demokratických pravidiel riešenia a poskytnutie alternatív dokáže účinne zamedziť šíreniu extrémizmu a rozširovaniu extrémistických skupín v spoločnosti o nových členov.

Vzdelávanie predstavuje dôležitý prvok v boji proti extrémizmu. Poznanie a objasnenie myšlienok extrémizmu a dôvodov sympatizovania a identifikácie s extrémistickými skupinami u detí a mladistvých za predpokladu pozitívneho výchovného vplyvu umožňuje pochopenie extrémizmu ako negatívneho spoločenského javu a následne aj možný účinný boj proti nemu. Samotné vzdelávanie by malo prebiehať dvoma smermi, prvým z nich je vzdelávanie pedagógov na školách, odborníkov, príslušníkov policajného zboru a aktivistov v boji proti extrémizmu, rasizmu a i., druhým smerom by malo byť masívne vzdelávanie verejnosti. Vzdelávanie na úrovni odborníkov by malo byť zamerané na princípy extrémizmu a možnosti boja a osvety prostredníctvom získaných poznatkov. Vzdelávanie verejnosti je možné uskutočniť viacerými smermi, začať by sa malo už na základných a stredných školách, kde je potrebné naučiť žiakov a študentov kritickému mysleniu, ktoré im poskytne priestor pre vytvorenie svojho vlastného úsudku. Neskôr je nevyhnutné pokračovať vo vzdelávaní tak, aby jednotlivec alebo skupina, ktorí sa dostanú do zdanlivo neriešiteľných problémov, nepodľahli demagógii extrémizmu a hľadali i oni sami možnosti riešenia. To je možné dosahovať aj prostredníctvom vydávania publikácií, informačných letákov a i.. V rámci vzdelávania je dôležité spolupracovať aj s mimovládnyimi organizáciami.

Monitoring situácie patrí k dôležitým ukazovateľom vývoja spoločnosti. Monitoring počtu skupín, ich zamerania a predovšetkým ich činnosti zohráva dôležitú úlohu v zaistení stability a bezpečnosti spoločnosti a obyvateľstva. Výstupy z dôkladného monitoringu môžu slúžiť predovšetkým ako podklady o vývoji spoločnosti, o vývoji a podpore zo strany obyvateľstva, ako aj organizovanosti jednotlivých extrémistických skupín, ktoré existujú na území štátu a o prípadnej infiltrácii zo zahraničia, ktorá môže v niektorých prípadoch, ako sa ukazuje aj na Slovensku, významne zasahovať do vnútorných záležitostí štátu. Práve monitoring môže zabrániť v pokračovaní v nelegálnych aktivitách extrémistických skupín a poskytnúť priestor na včasné predchádzanie takémuto konaniu.

Odstraňovanie príčin pôvodu vzniku extrémizmu by malo byť hlavnou úlohou štátu a ostatných zainteresovaných skupín v boji proti extrémizmu. Boj proti extrémizmu je veľmi dôležitým aspektom, ale samotné odstraňovanie príčin je podľa nás ešte dôležitejším faktorom samotného boja proti extrémizmu. Odstraňovať príčiny môže štát stieraním regionálnych disparít, posilňovaním občianskej spoločnosti, spoluprácou s regionálnymi združeniami a so zahraničím. Tým zabezpečí skoncovanie so samotným zdrojom problému

a taktiež zamedzí jeho eskalácii v budúcnosti.

Nulová tolerancia k porušovateľom zákona môže byť účinným nástrojom boja proti extrémizmu vtedy, ak existuje kvalitný trestný zákon, ktorý postihuje všetky oblasti extrémizmu a jeho protiprávneho konania. Nulová tolerancia nie je jediným spôsobom ako sa vysporiadať s už vzniknutým problémom. V nadväznosti na dôsledný monitoring situácie je dôležitá prevencia v podobe vypracovaných metodických usmernení a manuálov ako postupovať pri každom negatívnom prejave tak, aby sa policajné zložky dokázali efektívne rozhodovať a primerane konať.

Špecializácia štátnych zložiek by mala byť prirodzenou cestou ochrany majetku, života, zdravia a bezpečnosti obyvateľstva a stability štátu. Je využiteľná najmä v akútnych prípadoch a pri pretrvávajúci negatívnych prejavov určitej časti obyvateľstva. Samotná špecializácia spočíva predovšetkým vo vytvorení špecializovaného pracoviska na každom úseku policajného zboru alebo minimálne v okresných štruktúrach, ktoré by bolo zamerané iba na riešenie tejto problematiky, čím by sa prispelo k lepšiemu monitoringu prostredia a dosiahla by sa lepšia evidencia. Takto by sa vytvoril priestor pre využiteľnosť tohto nástroja v opakujúcich sa prípadoch v budúcnosti. Aj štát a jeho orgány evidujú odborníkov na extrémizmus, nie je však možné, aby títo boli prítomní na všetkých miestach. Preto je dôležité vyškoliť dostatočný počet odborníkov, ktorí by pôsobili na všetkých regionálnych a lokálnych pracoviskách.

Spolupráca nielen s mimovládny sektorom je jedným z kľúčových bodov podpory boja proti extrémizmu. Efektívna spolupráca vládnych orgánov a inštitúcií s obcami, mestami, akademickou sférou a mimovládnymi organizáciami môže posunúť problematiku na novú úroveň. Vytvoria sa nové subjekty, ktoré budú participovať na tomto komplexnom probléme, ale aj nové možnosti prínosu vlastných myšlienok, postrehov a názorov, ako túto problematiku kvalifikovane riešiť. Ich činnosť by mala byť koordinovaná zo strany štátu a mali by existovať prostriedky, ktoré by podporovali ich činnosť.

Koordinácia so zahraničím má v súčasnom integrovanom svete nezanedbateľný vplyv aj na legislatívu Slovenskej republiky. Vyššie menované dokumenty na úrovni Európskej únie alebo na medzinárodnej úrovni sú dôkazom previazanosti viacerých štátov. Spoločný postup a koordinácia môže mať pozitívne ohlasy ako na strane obyvateľstva, tak aj na strane štátnych zložiek. Obom môže kooperácia priniesť nové manuály a postupy v situáciách, ktoré už nastali v inom štáte, čiže napomáhať vytvoreniu databázy trestných činov, páchatel'ov a extrémistických skupín, čo by mohlo prispieť k hľadaniu

nových metód a postupov v boji proti extrémizmu. Spoločný postup by tiež zamedzil prieniku extrémistických skupín zo zahraničia, resp. poskytol priestor na monitoring v rámci všetkých zainteresovaných krajín.

Je len veľmi ťažko pochopiteľné, prečo analyzovaný návrh koncepcie boja proti extrémizmu, ktorý mal byť zrealizovaný do roku 2010 Slovenská republika nestihla uskutočniť. Ako sa ukazuje, súčasný trend vývoja spoločnosti smeruje k radikalizovaniu určitých skupín v spoločnosti. Čo najrýchlejšia realizácia dokumentu by pre spoločnosť bola vo významnej miere prínosná. Vývoj, pred akým stojíme v súčasnosti – teda radikalizácia určitých skupín v spoločnosti a zvyšovanie aktivity extrémistických skupín, je podobný tomu, pred akým stála Česká republika na prelome storočí. V Českej republike sa zanedbal boj proti extrémizmu, aj preto je dnes situácia výrazne vyhrotená. Mali by sme sa poučiť z vývoja v susednej krajine (okrem iného aj z veľmi dobre koncepcne pripraveného dokumentu *Strategie boja proti extrémizmu*) a nečakať na vyhrotenie situácie u nás. Je potrebné systematicky a cielene bojovať proti takým tendenciám, ktoré by mohli ohroziť vnútornú bezpečnosť krajiny, stabilitu spoločnosti a vnútroštátny politický systém, minimálne prostredníctvom tých nástrojov, ktoré má Slovenská republika k dispozícii.

Záver

V závere je potrebné zdôrazniť, že prejavy extrémizmu a krajného radikalizmu sú o to nebezpečnejšie, že zasahujú do dvoch bezpečnostných sektorov, sociálneho a politického. Vznikajú v sociálnom sektore, sú odrazom horizontálneho súperenia vo vnútri štátu a musia sa riešiť politickými prostriedkami. Horizontálne súperenie dnes prebieha takmer v každom modernom štáte práve z toho dôvodu, že v demokracii si môžu uplatňovať svoje práva všetky, aj tie najmenšie spoločenské skupiny. Tento pohyb je nezastaviteľný, ale zo strany štátu je nutné vypracovať nástroje, ktoré ho budú kontrolovať a usmerňovať, pretože bez kontroly a usmerňovania by mohol mať vážny deštruktívny vplyv na štátotvorné majority. Opatrenia v rámci sociálneho a politického sektora bezpečnosti zo strany štátu v podobe legislatívy môžeme považovať za stabilizačné prvky modernej spoločnosti, ktoré posilňujú nielen vnútornú štruktúru štátu, ale majú vplyv aj na formovanie krátkodobých, strednodobých a dlhodobých stratégií zahraničnej politiky štátu. V neposlednom rade je táto stabilizácia vnútroštátneho politického systému aj posilnením

medzinárodného politického systému. V konečnom dôsledku je na tejto idei postavená aj Európska únia, ktorá vychádza z predpokladu, že postupom času bude národný záujem a národný štát preberať úlohy tvorcu pravidiel pri implikovaní európskych *acquis* a aktívnejšie úlohy budú zohrávať regionálne a subregionálne štruktúry, ktoré nie je možné považovať za sekundárne – menejcenné spoločenské štruktúry práve z toho dôvodu, že sú odrazom kvalitatívnej diverzifikácie štátnych spoločenstiev smerom k posilňovaniu societálneho a politického sektora, čím budú viac a pružnejšie reagovať na potreby modernej spoločnosti.

Literatúra:

Akčný plán predchádzania všetkým formám diskriminácie, rasizmu, xenofóbie, antisemitizmu a ostatným prejavom intolerancie na roky 2009 – 2011. 2004. [cit. 2009-10-12]. Dostupné na internete:

[https://lt.justice.gov.sk/\(S\(cti33545ualy0m55be2flsnb\)\)/Document/AttachmentProvider.aspx?&instEID=56&attEID=8539&docEID=50704&matEID=1285&langEID=1&tStamp=20090421111137983&AspxAutoDetectCookieSupport=1](https://lt.justice.gov.sk/(S(cti33545ualy0m55be2flsnb))/Document/AttachmentProvider.aspx?&instEID=56&attEID=8539&docEID=50704&matEID=1285&langEID=1&tStamp=20090421111137983&AspxAutoDetectCookieSupport=1)

Analýza tendencií vývoja vnútornej bezpečnosti Slovenskej republiky a z nej vyplývajúcich rizík a ohrození Slovenskej republiky. 2008. Bratislava : Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky – úrad krízového manažmentu, 2008. 25 s. [cit. 2009-11-02]. Dostupné na internete: <http://www.minv.sk/?krizove-riadenie-1&subor=10712>

Bezpečnostná stratégia SR. 2005. Bratislava : NRSR, 2005. 15 s.

BUZAN, B. 1991. *People, States and Fear: An Agenda for International Security Studies in the Post-Cold War Era*. Boulder, Colorado : Lynne Rienner Publishers, 1991. 399 s. ISBN 1-55587-282-4

BUZAN, B., WAEVER, O., WILDE J. 1998. *Security: A New Framework For Analysis*. London : Lynne Rienner Publishers, 1998. 239 s. ISBN 1-55587-784-2

BUZAN, B., WAEVER, O., WILDE J. 2005. *Bezpečnosť - nový rámec pro analýzu*. Brno : Centrum strategických studií, 2005. 267 s. ISBN 80-903333-6-2

DANICS, Š. 2007. *Radikalizmus – extrémizmus – antisystémovosť. In Radikalizmus a jeho projevy v súčasnom svete*. Kolín: Nezávislé centrum pro studium politiky, Academia Rerum Civilium – Vysoká škola politických a spoločenských vied, 2007. ISBN 80-86879-08-9, s. 54-63

- DANICS, Š. 2007b. Radikalizmus – extrémizmus – antisystémovosť. In *Radikalizmus a jeho projevy v súčasnom svete*. Kolín : Nezávislé centrum pro studium politiky, Academia Rerum Civilium – Vysoká škola politických a spoločenských vied, 2007. ISBN 80-86879-08-9, s. 54-63
- FILO, J. 2009. Aktivisti: Konceptcia boja proti extrémizmu sa nenapĺňa. In *Rómsky nový list*, 2009 [online]. [cit. 2009-10-14]. Dostupné na: internete: <http://www.rnl.sk/modules.php?name=News&file=print&sid=16126>
- CHARVÁT, J. 2007. *Současný politický extremismus a radikalismus*. Praha: Portál, 2007. 183 s. ISBN 978-80-7367-098-6
- LASICOVÁ, J., UŠIAK, J., DOBRÍK, M. 2008. Premeny a potenciál bezpečnosti v globálnom a regionálnom kontexte. In Kolektív autorov: *Formovanie nového strategického postavenia SR*. Banská Bystrica: Fakulta politických vied a medzinárodných vzťahov UMB, 2008. 308 s. ISBN 978-80-8083-697-9, s. 89-153
- LIDÁK, J. 2007. Radikalizmus a problémy prisťahovalectva v Európe. In *Radikalizmus a jeho projevy v súčasnom svete*. Kolín: Nezávislé centrum pro studium politiky, Academia Rerum Civilium – Vysoká škola politických a spoločenských vied, 2007. ISBN 80-86879-08-9, s. 153-163
- MAREŠ, M. 2007. Radikalizace politiky v Evropském prostoru. In *Radikalismus a jeho projevy v súčasnom svete*. Kolín: Nezávislé centrum pro studium politiky, Academia Rerum Civilium – Vysoká škola politických a spoločenských vied, 2007. ISBN 80-86879-08-9, s. 201-206
- Medzinárodné dohovory*, 2009. [cit. 2009-17-11]. Dostupné na internete: <http://www.government.gov.sk/index.php?ID=467>
- Medzinárodné dohovory*, 2009. [cit. 2009-17-11]. Dostupné na internete: <http://www.government.gov.sk/index.php?ID=467>
- MILO, D. 2004. *Rasistický extrémizmus v Slovenskej republike. Neonacisti, ich hnutia a ciele*. Bratislava: Ľudia proti rasizmu, 2004. 120 s. ISBN 80-89149-03-0
- Návrh koncepcie boja proti extrémizmu*. 2006. Bratislava: Ministerstvo vnútra SR, 2006. 24 s.
- NEČAS, P., OLEJNÍK, F. 2007. *Wanted more security: Towards a better world*. Košice: Faculty of Aeronautics of the Technical University of Košice, 2007. 137 s. ISBN 978-80-8073-762-7.
- SARTORI, G. 2005. *Strany a stranické systémy: schéma pro analýzu*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2005. 466 s. ISBN 80-7325-062-4
- Slováci a Slovania. Kolektívny výskum identity na Slovensku v rámci ČSFR*. 1998. Bratislava : Výskumný ústav kultúry – MK SR, 1998

- Správa o stave extrémizmu v Slovenskej republike za rok 2008.* 2008. Bratislava: Ministerstvo vnútra SR, 2008. 5 s.
- Správa o stave extrémizmu v Slovenskej republike za rok 2008.* 2008. Bratislava : Ministerstvo vnútra SR, 2008. 5 s.
- ŠALING, S., IVANOVÁ-ŠALINGOVÁ, M., MANÍKOVÁ, Z. 2008. *Veľký slovník cudzích slov.* Bratislava: SAMO – AAMM, Prešov, 2008. 1184 s. ISBN 978-80-89123-07-0
- TASR. 2009. *Lajčák: Isté kruhy nás chceli dostať do klietky hanby.* In Denník SME. [cit. 2009-10-12]. Dostupné na internete: <http://www.sme.sk/c/5058034/lajcak-iste-kruhy-nas-chceli-dostat-do-klietky-hanby.html>
- TEJCHMANOVÁ, L., PĚTIOKÝ, J., BENEŠ, J. 2009. *Strategie boje proti extremismu.* Praha : Ministerstvo vnitra České republiky odbor bezpečnostní politiky, 67 s. [cit. 2009-10-14]. Dostupné na internete: <http://www.mvcr.cz/clanek/strategie-boje-proti-extremismu.aspx>
- WAEVER, O. 1993. Societal Security: The Concep. In WAEVER, O., a kol.: *Identity, Migration and the New Security Agenda in Europe.* London : Pinter, 1993. ISBN-10: 031210099X, s. 17 – 40
- zákon č. 365/2004 Z. z. – *Zákon o rovnakom zaobchádzaní v niektorých oblastiach a o ochrane pre diskrimináciou (antidiskriminačný zákon).* 2004. Bratislava : NRSR, 2004 Dostupné na internete: http://jaspi.justice.gov.sk/jaspiw1/jaspiw_maxi_fr0.htm
- zákon č.300/2005 Z. z. *Trestný zákon.* 2009. [cit. 2009-10-12]. Dostupné na internete: http://jaspi.justice.gov.sk/jaspiw1/jaspiw_maxi_fr0.htm
- zákon č.300/2005 Z. z. *Trestný zákon.* 2009. [cit. 2009-10-12]. Dostupné na internete: http://jaspi.justice.gov.sk/jaspiw1/jaspiw_maxi_fr0.htm